

Música de Ministrers

Selecció de repertori dels Ministrers de la Vila Nova

Edició a cura de

Francesca Roig i Galceran i Xavier Orriols i Sendra

Textos de

Xavier Orriols

COL·LECCIÓ:

Calaix de solfa

16

DINSIC
Publicacions Musicals

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
**Direcció General de Cultura
Popular i Tradicional**

Barcelona, 2014

Són o han estat membres dels Ministrers de la Vila Nova entre 1984 i 2014:

Francesc Alpiste, Salvador Aragall, Lluís Cardona, Oriol Guevara, Jordi M. Macaya, Núria Martí, Pau Orriols, Ventura Orriols, Xavier Orriols, Arcadi Pejuan, Isabel Pla, Josep M. Pujadas, Lluís M. Rodríguez, Francesca Roig.

Músiques dels Ministrers

Edició a cura de Francesca Roig i Galceran i Xavier Orriols i Sendra

Textos: Xavier Orriols i Sendra

Coordinació: Francesca Roig i Galceran

Col·lecció *Calaix de Solfa* núm. 16

Consell editorial de la col·lecció *Calaix de Solfa*:

Josep Albà, Xavier Bayer, Marcel Casellas, Joan Cuscó, Xavier Orriols i Ramon Vilar

Coedició de: DINSIC Publicacions Musicals S.L.
i del Departament de Cultura
de la Generalitat de Catalunya

Primera edició: setembre de 2014

Disseny coberta: Hermini Mampel

Portada: Caricatures en paper maxé – IAKARÉ

Fotografia: Carles Serra i Bonilla

Maquetació: DINSIC GRÀFIC

© **Xavier Orriols i Sendra**
Francesca Roig i Galceran

© d'aquesta edició: **DINSIC Publicacions Musicals, S.L.**
Santa Anna, 10, E 3 - 08002 Barcelona
i
Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Imprès a: Service Point
Pau Casals, 161-163
08820 El Prat de Llobregat (Barcelona)

Dipòsit Legal: B-20519-2014
ISMN: 979-0-69210-860-3
ISBN (DINSIC): 978-84-96753-55-6
ISBN (Generalitat de Catalunya): 978-84-393-9179-1

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresa la reprografia i el tractament informàtic, i també la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec, resten rigorosament prohibides sense l'autorització expressa dels coeditors o entitat delegada, i estaran sotmeses a les sancions establertes per la llei.

DISTRIBUEIX: DINSIC Distribucions Musicals, S.L.
Santa Anna, 10, E 3a - 08002 Barcelona
Tel. 34 933180605 - Fax 34 934120501
e-mail: dinsic@dinsic.com
<http://www.dinsic.cat>
<http://www.dinsic.es> - <http://www.dinsic.com>

PRESENTACIÓ

En preparar la presentació del llibre que ara teniu a les mans –que agraeixo enormement als autors que m’hagin demanat d’escriure-la–, voldria evocar el record de tot el que hem pogut viure, sentir i veure, des de l’any 1984 fins ara, en tots els àmbits de la cultura popular i tradicional.

A principis dels vuitanta, gent d’arreu del país amoïnada per la imminent pèrdua de les nostres tradicions, ens posàrem a reconstruir, recuperar i, si calia, reinventar el calendari festiu del cicle de l’any i de la vida amb uns llenguatges que volíem sentir-nos com a propis. Els autors del llibre i tots els músics dels Ministrers de la Vila Nova també estaven per la feina. I la primera vegada que molts neòfits poguérem escoltar els colors i les textures d’una formació tan ben equilibrada, crec que ens serví per obrir la ment i el pensament del què i del com podíem fer les coses.

La música, els instruments i els músics tradicionals són ben vius ara, trenta anys després d’aquells inicis. I per què? Doncs sens dubte perquè sempre han estat, són i seguiran servint per a diverses uti-

litats; és a dir, la música tradicional porta implícita una funcionalitat que el músic d’ofici coneix i domina. Sense aquesta, la música passa a ser un mer concert o ball, que no és poca cosa!

La selecció que ara la col·lecció Calaix de Solfa ens brinda té la gran virtut d’haver estat rodada empíricament per carrers i places, acompanyant autoritats, balladors, gegants i bestiar. I, per tant, es tracta d’un repertori que aconsegueix amb escreix moltes de les funcionalitats d’aquesta música tan nostra i que, malgrat tingui o no antiguitat, ens segueix posant la pell de gallina.

Gràcies, Ministrers de la Vila Nova, per la vostra completa i fantàstica aportació a la cultura tradicional de Catalunya.

Lluís Puig i Gordi
Director General de Cultura Popular
Departament de Cultura
Generalitat de Catalunya

INTRODUCCIÓ

Els Ministrers de la Vila Nova ens vam constituir com a grup a l'estiu de 1984, d'una manera realment peculiar. El vespre del dia de la Mare de Déu de les Neus, festa major de la ciutat, que s'escau el dia 5 d'agost, el consistori acudeix corporativament a l'església arxiprestal, per celebrar l'acte de renovació del vot de poble que es va instituir al segle XVIII. Va precedit per una llarga comitiva, constituïda per figures, entremesos i balls populars, en disposició

recuperació de l'antiga formació musical que, fins a les primeres dècades del segle XIX, acompanyava les autoritats en aquests tipus d'actes protocol·laris. D'aquesta manera s'ompliria el buit de la música, i es dignificaria la Corporació Municipal. Aquells anys dels reestrenats ajuntaments democràtics era un temps propici per a les restauracions, i al Bienve Moya li va semblar molt bé; ell mateix es va cuidar de convèncer la Regidora de Cultura i el senyor

Toc de crida a Ofici, dalt del campanar de l'Arxiprestal de Sant Antoni Abat de Vilanova i la Geltrú. 17 de gener de 2002.

Fotografia: Salvador Palomar.

de cercavila. Aquest seguici el tanca una banda de música, situada just darrere de les autoritats.

L'any 1983 ja en feia uns quants que la banda de música no acudia a la cercavila, que s'havia anat allargant amb la incorporació de nous elements, perquè en cas de fer-ho, els músics no tenien temps per sopar i estar preparats, a l'hora programada, per al concert que realitzaven la nit de la diada. Així, les autoritats, darrere la colla de castells, tancaven la desfilada de forma deslluïda i poc rellevant. Per aquest motiu, una colla d'amics implicats en diversos grups de música, vam proposar al Bienve Moya, llavors tècnic de cultura del nostre Ajuntament, la

Alcalde.

I així ho vam fer. Poc abans de sortir, a la porta de l'Ajuntament, l'alcalde Jaume Casanovas se'ns va acostar i -potser sense veure-ho massa clar- ens va preguntar <<Què? Anirà tot bé, això?>>. Ens situàrem davant dels edils, tal com ho havíem vist en algun gravat del segle XVIII. Durant la cercavila, mentre tocàvem, vam observar que la gent no ens mirava a nosaltres, sinó a la corporació que precedíem. Simplement, d'això es tractava. L'any següent, dins la festa major, ens incorporàrem en nous actes protocol·laris, i així ha quedat en consuetud.

COMENTARIS A LES PECES

1. Marxa dels Reis d'Aragó

Aquesta composició va ser recollida pel prevere i musicòleg Francesc de P. Baldelló i Benosa (Barcelona, 1887-1977), i publicada com a apèndix del seu treball *La música de l'antic Consell Barceloní* (Barcelona, 1929). Baldelló la va transcriure de testimonis que l'havien sentit tocar a l'agrupació de músics cecs que, a la processó del Corpus, en el segle XIX, la sonaven amb violins i violoncel. L'historiador i publicista Lluís Almerich i Sellarés descrivia aquesta formació com «una comparsa coneguda amb el nom de “colla del Sant Esperit”, grup de cecs que executaven amb violins una tocata en extrem típica. Vestien gramalla de vellut carmesí amb voravius de seda verda, coll blanc escarolat, roquet i barret de teula. Els guiaven nois que es prestaven a servir-los de pigall. Modernament, el vestuari va degenerar fins a convertir-se en una simple cota negra i roquet al damunt. El Sant Esperit era el patró de la Confraria dels mendicants.»

El nom de la composició la devem a l'escriptor, compositor i musicòleg Josep Rafel Carreras i Bulbena (1860-1931), que va historiar diversos episodis de la primeria del segle XVIII, entre ells *Carles d'Àustria i Elisabet de Brunswick a Barcelona i Girona* (1902) -publicada en català i alemany-, treball en el qual transcriu una melodia gairebé idèntica a la recollida posteriorment per Baldelló. Carreras, basant-se en un manuscrit, situa la seva antiguitat a finals del segle XV, a tot estirar. Mn. Baldelló fa consideracions musicològiques de la melodia publicada per Carreras i, basant-se en l'harmonització, no la situa més enllà del segle XVIII, reconeixent que la tonada podria ser anterior; tanmateix, desconfia del nom proposat per Carreras.

En tot cas, a principis del segle XVIII, la consideració dels antics Reis d'Aragó, anteriors als Àustries, encara era ben present en els procediments estamentals del país. Així, el dia 19 de gener de 1705, en una sessió del Consell de Trenta de Vilanova de Cubelles i la Geltrú, el Magnífic Jurat Major de Vilanova obria la convocatòria per a la insaculació de la terna de Batlle en els següent termes: «Magnífichs Senyors: Inseguint lo thenor dels

Reals Privilegis a la Pnt. Universitat concedit per los Sereníssims Srs. Reys de Aragó Comptes de Barcelona de felis recordació, y segons lo thenor de una concórdia feta y firmada (...)» Aquests termes iniciaven, també, les actes de les sessions en què el darrer dia de l'any s'escollien, per insaculació, els Jurats que havien d'exercir el càrrec els següents dotze mesos.

Tot això s'esvaï en l'aplicació del que s'anomena “*Nova Planta Municipal*”, el 1718, on s'imposaren matrius castellanques: les Universitats es convertien en Ajuntaments, els Jurats en Regidors i els Batlles en Alcaldes.

En aquest context no és d'estranyar que els músics ceguets conservessin la pretèrita marxa protocol·laria dels monarques catalans en el marc de l'antiga processó del Corpus, darrer reducte d'antics protocols autòctons, en la qual continuaven, malgrat tot, acompanyant autoritats, agomolats tots plegats per la magnificència del SS. Sagrament dins l'ostensori ubicat damunt el tron gòtic dels reis d'Aragó, conegut com la *Cadira del Rei Martí*, darrer monarca de la dinastia catalana, menada sota tàlem per diaques, monuments i disposició que encara es poden veure en l'actualitat.

2. Marxa acompanyant les Autoritats

A meitat de la dècada dels anys vuitanta del segle XX, el reusenc Gabriel Ferré i Puig, entre d'altres materials, ens va portar una partitura que duia el títol que s'anuncia. Ens va sorprendre i va ser del nostre grat, perquè l'acompanyament protocol·lari d'autoritats va ser el motiu primigeni de la fundació dels Ministrers de la Vila Nova. Gabriel Ferré, llavors estudiant a la universitat, va aconseguir aquells papers en una visita al domicili de la senyora Consol Mallafre i Coca, cunyada i ajudant del folklorista Joan Amades i Gelats (Barcelona 1890-1959). En el llibre homenatge i poema visual commemoratiu del seu centenari, l'etnòleg August Panyella escrivia «*A casa seva, ajudat per la muller i per la Consol Mallofré, que també era la seva ajudant a l'Arxiu, organitzà una biblioteca i uns arxius,*

BIBLIOGRAFIA

- ALBERTÍ, Diccionari Biogràfic. Barcelona 1966-1970.
- ALMERICH, Lluís. *Tradiciones, fiestas y costumbres populares de Barcelona*. Llibreria Millà. Barcelona 1944.
- AMADES, Joan. *Costumari Català. El curs de l'any*. Salvat Editores/Edicions 62. Barcelona 1982.
- AMADES, Joan. *Folklore de Catalunya. Costums i creences*. Selecció de Consol Mallofré. Editorial Selecta. Barcelona 1969.
- AMADES, Joan. *La Mort, costums i creences*. Biblioteca de Tradicions populars. Edició facsímil amb introducció de Núria Cavallé.
- ARNELLA, Jaume (edició a cura de). *Les cançons de Mataró*. Cançons recollides a Mataró per Joan Tomàs i Esteve Albert en la Missió de Recerca de 1932-33 per a l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya. Patronat Municipal de Cultura-Els Garrofers ACP. Mataró 2004.
- ARTIGUES, Toni. *Xeremies – El sac de gemecs català de Mallorca*. Edicions Cort. Palma de Mallorca 2000.
- BALDELLÓ, Francesc de Paula. *La Música de l'antic Consell Barceloní. Notes històriques*. Barcelona 1929.
- BARGALLÓ i BADIA, Josep. *Balls i danses de les comarques de Tarragona-1. El Priorat*. Diputació de Tarragona 1991.
- BARGALLÓ i BADIA, Josep. *Balls i danses de les comarques de Tarragona-2. Ribera d'Ebre i Terra Alta*. Diputació de Tarragona 1992.
- CAPMANY, Aureli. *La dansa a Catalunya. Vol. I*. Editorial Barcino. Barcelona 1930.
- CAPMANY, Aureli. *La dansa a Catalunya. Vol. II*. Editorial Barcino. Barcelona 1953.
- CRIVILLÉ, Josep / VILAR, Ramon (a cura de). *El llibre d'orgue de Lleida. Músiques diverses*. Editorial Dinsic. Barcelona 2003.
- CRIVILLÉ i BARGALLÓ, Josep. *Música Tradicional Catalana III, danses*. Editorial Clivis. Barcelona 1983.
- DD.AA. *Córrer la sardana: balls, joves i conflictes*. Rafael Dalmau, Editor. Barcelona 2006.
- DD.AA. *Diccionari d'Història Eclesiàstica de Catalunya*. Editorial Claret. Barcelona 1998-2000.
- DD.AA. *Història de la Música Catalana, Valenciana i Balear*. Edicions 62. Barcelona 2003.
- DD.AA. *Materials de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya*. Fundació Concepció Rabell i Cibils, Vda. Romaguera. Diversos volums. Barcelona 1926-1928.
- DD.AA. *Materials de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya*. Publicacions Abadia de Montserrat. Diversos volums. Barcelona 1993-2014.
- ELS BALLS DE GEGANTS. *Reproducció de les partitures de l'arxiu d'en Joan Amades*. Edició: Agrupació de Colles Geganteres de Catalunya. Barcelona 1991.
- FESTES DE BOUS A REUS, NOTÍCIA HISTÒRICA. Carrutxa. Reus 1988.
- GRAN ENCICLOPÈDIA DE LA MÚSICA. Enciclopèdia Catalana. Barcelona 2000.
- MASSOT i PLANES, Josep. *Cançoner musical de Mallorca*. Edita: Caixa de Balears, "Sa Nostra". Barcelona 1984.
- ORRIOLS i SENDRA, Xavier (a cura de). *Tonades populars a l'Arxiu de Santa Maria*. Editat per Palmerar. Vilanova i la Geltrú 1985.
- ORRIOLS i SENDRA, Xavier / ROIG i GALCERAN, Francesca. *Versets (Música entre silencis)*. Editorial Dinsic. Barcelona 2007.
- PELLISA, Joan (a cura de, amb textos de Joan Pellissa, Xavier Orriols, Josep Crivillé i Ramon Vilar). *El llibre de l'organista Jayme Adroba. Breda (1826-1844)*. Editorial Dinsic. Barcelona 2011.
- PUIG i GORDI, Lluís. *Crònica i calendari de dansa tradicional*. Edicions El Mèdol. Tarragona 1994.
- PUJOL, Francesc / AMADES, Joan. *Cançoner popular de Catalunya. Diccionari de la Dansa, dels entremesos i dels instruments de música i sonadors*. Volum primer, Dansa. Fundació Concepció Rabell i Cibils, Vda. Romaguera. Barcelona 1936.
- ROIG i GALCERAN, Francesca. *Concòrdia per a la constitució d'una cobla municipal al segle XVIII*. El Cep i la Nansa, Edicions. Vilanova i la Geltrú 2011.
- SOLANA i VALLS, Ricard. *Llibre dels Gegants i altres entremesos de Reus*. Carrutxa. Reus 1987.
- VILÀ, Josep M. *Sobre la música barroca per a xeremies a Catalunya i la seva evolució posterior*. Editorial Eusko Ikaskuntza. Donostia 1991.

1. Marxa dels Reis d'Aragó

Anònim
Arr.: Isabel Pla, 1989

Flabiol en Fa

Xeremia tible

Xeremia tenor

Baix

Fi

(Do per acabar)

4

8

5. Verset

Anònim

Flabiol en Fa - 1

Flabiol en Fa - 2

Xeremia tible

Xeremia tenor

Trompa en Fa

Fiscorn

6

12

17. Rifa dels porcs de Sant Antoni

Tradicional
Arr.: Isabel Pla, 1998

Flabiol en Fa

Sac

Xeremia tible

Xeremia tenor

Sacabutx

Fiscorn

7

13

D.C.

25. Ball de l'Àliga de Valls

Tradicional
Arr.: Marcel Casellas, 1990

1

Flabiol en Fa

Sac

Bordó: Do

Xeremia tible

Xeremia tenor

Sacabutx

Fiscorn

7

1. 2.

13

tr

1.

30. Els Nyitus

Popular
Arr.: Rafel Sala

A

Flabiol en Fa

Sac

Xeremia tenor

Xeremia tible

Trompa en Fa

Fiscorn

Caixa i plat

Bombo

caixa

(1a Tacet)

(1a Tacet)

trm....

7

Índex

Introducció	5
Comentaris a les peces	9
Bibliografia	22

Partitures

1. Marxa dels Reis d'Aragó	24
2. Marxa acompanyant les Autoritats	26
3. Vals de la Processó de Reus	29
4. Tocada de Processó de Verges	31
5. Verset	33
6. Dansa de la Mort.....	34
7. Gallarda.....	39
8. Contradansa del Geroni	41
9. Contradansa	43
10. Contradansa Pastoril	45
11. Sardana curta núm. 1	47
12. Sardana curta núm. 2	48
13. Sardana curta núm. 3	49
14. Sardana curta núm. 4	50
15. Corrabou	51
16. Ses corregudes	53
17. Rifa dels porcs de Sant Antoni.....	55
18. Sach dels gemecs	56
19. Els gegantons	58
20. Gegants de Vilanova	60
21. Marxa dels Gegants de Reus.....	63
22. Se canta	66
23. Ball de l'Àliga.....	69
24. Ball de l'Àliga de Barcelona.....	71
25. Ball de l'Àliga de Valls	74
26. Himne (Àliga Esclat de Festa)	78
27. Ball de la Cabreta.....	80
28. Ball de l'Estapera	85
29. Ball de Cascavells	90
30. Els Nyitus.....	94
31. Jota de la Poble de Massaluca.....	100